

KOMENTÁŘ: O MOBILNÍCH TELEFONECH PODRUHÉ ANEB NEMÍCHEJME DOHROMADY JABLKA, HRUŠKY, ŠVESTKY, BROSKVE A MANDARINKY

Kamil KOPECKÝ, René SZOTKOWSKI

Diskuse o využívání a zákazech používání mobilních technologií ve škole probíhá již několik měsíců a v drtivě většině příspěvků na toto téma dochází s naprostému smíchávání informací do jednoho nepřehledného ovocného koláče. Argumentace jednotlivých stran se opírá o řadu mýtů a nepřesností, zvláště výrazně je tento problém vidět na příkladu komentářů a vstupů zástupců České školní inspekce. Proto se pokusíme ještě jednou vstoupit do veřejné diskuse a napravit řadu nepřesností a mýtů, které se v rámci této otevřené debaty vyvojily.

Mýtus číslo 1 - Zákaz používání mobilních telefonů ve škole znamená zákaz používání mobilních telefonů ve výuce

Jeden z nejčastějších argumentů, které se v diskusi na toto téma objevují, je postaven na tezi, že mobilní telefon je nástroj, který můžeme efektivně využít v rámci výuky (jako didaktický prostředek, zdroj informací apod.), a že nám v jeho využívání zákaz používání mobilních telefonů ve škole brání. Zde je vidět **naprosté nepochopení věci - zákaz používání mobilních telefonů ve škole se týká aktivit žáků - bez vědomí a pokynů učitele! Netýká se situací, když např. učitel žáky vyzve, aby si žáci vytáhli mobilní telefony a aktivně je ve výuce využili. V ten moment se totiž mobilní telefon stává didaktickou pomůckou a bez problémů jej můžeme ve výuce použít.**

Zákaz používání mobilů nijak neomezuje činnost samotných učitelů ani činnosti vedené učitelem. Smartphony lze tedy využívat naprosto dle libosti - k jakékoli smysluplné aktivitě řízené pedagogem.

Mýtus číslo 2 - Mobil jako bezpečnostní nástroj v případě krizových situací

Mezi další mýty, které se ozývají především z řad osob, které před tabulí nikdy nestály, je pojetí mobilu jako nástroje, který zajistí v krizové situaci bezpečnost dětí. Tedy dítě musí mít mobil neustále o sebe, aby si mohlo zavolat o pomoc. Předně je třeba říci, že **odpovědnost za bezpečnost a ochranu dětí je v době školní výuky přenášena na školu - ta má na starost bezpečí dítěte** (a za zabezpečení bezpečnosti pak odpovídá vedení školy či zřizovatel). Např. případě úrazu žáka ve škole voláme paní učitelku/zástupkyni/ředitele, dítě nevolá domů rodičům, incident řeší samotná škola.

V krajním případě hrozí pedagogovi i vězení - např. v případě ublížení na zdraví z nedbalosti! Pro případ krizových situací mají školy vytvořeny krizové plány, které popisují, jak se chovat v případě vzniku konkrétního problému (incidentu). **Navíc použití mobilního telefonu v krizové situaci ve škole bez pokynu učitele je velmi nežádoucí - může např. vzbudit paniku u rodičů, kterým dítě zavolá, přestože se vlastně nic nestalo, pouze dítě je plné emocí.** Stejně tak může dítě vyburcovat záchranné složky, přestože jde o banální snadno vyřešitelný incident.

Poznámka Kamila Kopeckého: Před řadou let jsem jezdil se svou ženou jako pedagogický dozor na školy v přírodě a první ročník jsme udělali tu chybu, že jsme dětem povolili používat mobilní telefony. V rámci škol v přírodě jsme totiž také pravidelně dělali noční stezky odvahy - umíte si představit reakce rodičů na půlnoční telefonáty dětí, ve kterých popisovaly, jak jsou ztraceny uprostřed lesa a jak se bojí (přestože je celou dobu kontrolovalo z nedalekého houští 10 pedagogů a od ubytovny byly vzdáleny 50 metrů)?

Mýtus číslo 3 - Mobil ve škole je nutný k tomu, aby měl rodič dítě pod neustálou kontrolou

Tento mýtus plynule navazuje na předcházející bod. Je nutné opět upozornit na to, že **rodič NEMÁ mít ve škole nad dítětem kontrolu, tato úloha - a s ní spojená odpovědnost za případné problémy - patří škole**. Pokud rodič potřebuje něco urgentního dítěti sdělit, stačí kontaktovat kancelář školy či konkrétního učitele - proto také mají děti ve svých žákovských knížkách kontakty na instituci uvedeny. Je zajímavé sledovat, v jakých kontrastech debata probíhá - na jedné straně chtějí rodiče pro dítě svobodu, na druhé straně jej současně chtějí striktně kontrolovat i v době, kdy na ně dohlíží jiná osoba. A skutečně jako rodiče nevydržíme nemít nad dítětem kontrolu 5 hodin denně?

(I ve škole s regulací používání mobilů můžete bez problému dělat to, co vidíte na obrázku, v rámci výuky pod vedením učitele. Zdroj: Yolasite.com)

Mýtus číslo 4 - Dítě by mělo mít o přestávce svobodu,

když už ji nemá v hodině. Nemůžeme mu v používání mobilu bránit, potlačujeme jeho svobodu.

Tento argument používají ti, kteří netuší, že i **přestávky mezi hodinami mají svůj smysl. Není to “volný čas” dítěte, ale je to součást výchovně vzdělávacího procesu.** Smyslem přestávek je totiž především odpočinek (těla i ducha), příprava na další hodinu, zajištění fyziologických potřeb, zajištění interpersonální socializace, ve které se dítě začleňuje do sociální skupiny (zjednodušeně “kecání, drbání, klepy”). Škola je totiž (s výjimkou kroužků) jedna z mála institucí, kde se skupina dětí socializuje v reálném přímém kontaktu, který nejde simulovat např. pomocí chatu, sdílení apod. Do hry vstupuje nonverbální komunikace (mimika, gestika), schopnost řešit konflikt a vyrovnat se s ním, schopnost vzájemného respektu, ale třeba i fyzické charakteristiky (pach, fyzická zdatnost) apod. To vše je pomocí technologií nesimulovatelné. Volný čas má dítě po skončení výuky, tj. po poslední vyučovací hodině či po obědě. Pak již může mobilní telefon využívat dle libosti v mantinelech nastavených rodinou, např. být s rodičem v kontaktu třeba v družině (přestože i zde je regulace vhodná).

A teď k onomu slovu svoboda - svoboda je docela módní slovo a často se zaměňuje za to, že si “můžeme dělat co chceme - bez omezení”. Ten, kdo tento výklad zastává, podstatu svobody nechápe. Svoboda je vždy limitována dalšími právy - např. máme svobodu projevu, ale to neznamena, že můžeme ostatní urážet, máme právo na informace, ale to neznamena, že musíme požadovanou informaci okamžitě bezodkladně obdržet, máme právo se shromažďovat, ale ne na místech, kde by mohlo dojít k ohrožení zdraví atd.

Mýtus číslo 5 - Zákaz mobilních telefonů ve škole povede k prohibici a mobily se budou používat tajně

Ano, toto je krásná ukázka argumentu, který je postaven na

předjímání “co bude, když...”, ale je **v rozporu se zkušenostmi škol, které striktní mantinely nastavily a dodržují je delší dobu**. Osvícená škola totiž se zákazem mobilních telefonů otevírá žákům nové příležitosti - k tomu, aby bylo možné zákaz používání mobilních telefonů ve škole vůbec uskutečnit, totiž musí škola vytvořit pro žáky dostatek odpočinkových a sportovních zón - např. prostor na míčové aktivity, fotbálek, ping-pong, deskové hry, stavebnice, odpočinková křesla, nabídka knížek, nabídka tichých míst (chill-out zóny), možnost hudebního a výtvarného vyžití, možnost procházet se na čerstvém vzduchu atd.

Ona zmiňovaná prohibice je totiž pouze průvodním znakem první fáze přechodu do “nemobilního prostředí” (trvá cca měsíc), která je podobná abstinčním příznakům - žák se najednou musí zabavit sám, musí sám vynaložit energii k tomu, aby navázal komunikaci s ostatními, musí zvládat kompromis, konflikt, trénuje sociální dovednosti - a pro někoho, kdo je zvyklý interagovat převážně s technologií, je to obtížné. Prohibice se objeví téměř výhradně tam, kde školy žákům nezajistí dostatek dalších podnětných aktivit.

Ne každá škola totální zákaz mobilních telefonů ustojí - žáci totiž přestanou být zombifikováni, začnou se hýbat, komunikovat, hrát si, sportovat, zmizí fáze zombifikace apod. Ale to jsme si podrobně vysvětlili [v předcházejícím komentáři](#). Samozřejmě přechod na “nemobilní přestávky” na učitele bude klást zvýšenou zátěž.

Mýtus číslo 6: Plošný zákaz učitele utvrzuje v přesvědčení, že technologie je třeba eliminovat, protože dětem jen škodí.

Mýtus 6 patří k mýtům tzv. technooptimistů, kteří pracují v zásadě s krajními polohami - buď technologie škodí, nebo technologie prospívá, neexistuje životaschopná kombinace regulace a pokroku. A zákaz znamená pouze jednu z krajních poloh, v našem případě zákaz = potvrzení, že

technologie JEN škodí. Ale tak to není. Oslovili jsme pro zajímavost 9 škol, které realizují zákaz používání mobilů včetně přestávek - a ejhle, všech devět má rozšířenou výuku informatiky, mobily ve výuce používají jako didaktické pomůcky (využívají Google, hlasování, cloud, mapy, aplikace na měření...), mají kroužky IT a robotiky - a žádný problém to nepředstavuje. A hlavně, není to v rozporu s vnitřním řádem školy. Jediný problém, o kterém hovořili jako o zásadním, byl strach z ČŠI (dále v textu).

Proč školy “vyměknou” a plošný zákaz nezavedou? Je to jednoduché, mají strach z České školní inspekce

Tým projektu E-Bezpečí ročně navštíví několik set škol z celé ČR a v posledních měsících jeho lektoři stále častěji naráží na problém zvaný “Česká školní inspekce”. **Školy, které totiž chtějí totální zákaz používání mobilních telefonů zavést, mají strach z toho, že budou pranýřovány právě Českou školní inspekcí, která nebude akceptovat jejich argumentaci pro zavedení zákazu.** Na stanovisko ČŠI k problematice používání mobilních telefonů ve škole se zaměříme podrobněji. V textu *Mobily ve školách - chceme jen zakazovat, nebo využívat příležitosti a vychovávat?* (Řízení školy 1/2019) od Ondřeje Andryse z ČŠI najdeme argumentační faul hned v samotném nadpisu, jako kdyby existovaly pouze dvě polohy - zákaz, nebo využívání/příležitosti. Jako kdyby nebyla možná regulace a zároveň aktivní využívání potenciálu technologií. Autor dále tvrdí, že *zakazování užívání mobilů o přestávkách či volných hodinách v situaci, kdy žáci nepřijmou za své důvody, proč se tak děje, nemá patřičný výchovný rozměr.* Jenže přestávky mají zcela jiný smysl a cíl, který jsme popsali výše.

Podle autora *preventivní odebírání či zakazování mobilů ignoruje významnou roli, kterou mobilní v životě mladých lidí v současnosti hrají - jenže opak je pravdou, neignoruje, protože právě aktivní zapojení technologií do výuky onen výchovně-vzdělávací rozměr má!* Opakujeme, do

výuky, do projektových aktivit, klidně i do domácí přípravy! V závěru textu opět autor potvrzuje, že pracuje pouze v extrémních podobách - stačí si přečíst a pochopit následující větu: *Není tedy namístě uvažovat také nad využitím možností, které s sebou mobilní telefony nesou, spíše než pořád jenom nad tím, kdy, co, jak, komu a na jak dlouho zakázat?* Všímejte si, jaký pohled autor nabízí - ten, kdo reguluje (zakazuje), neuvažuje nad využitím možností, které technologie mají. Argumentační faul jako vyšitý. Věřte, že existují stovky škol, kde bez problému regulaci o přestávkách mají... a přitom jsou na rozvoj technologií zaměřeny a aktivně je ve výuce podporují. Regulace totiž není s výukou v rozporu, jak se nám autor snaží tvrdit.

Ve stejném čísle Řízení školy však najdeme také podnětný článek PhDr. Václava Mertina, uznávaného dětského psychologa, s jehož názorem se zcela ztotožňujeme. V něm Mertin uvádí: *Jako dětský psycholog budu bránit školy, které se s dětmi i jejich rodiči domluví, že mobil se nepoužívá ani o přestávkách. Tato má úvaha platí jednoznačně pro celou základní školu.* Autor dále přináší sadu argumentů, které vychází z jeho celoživotní praxe při práci s dětmi a které jsou velmi podobné argumentům našim.

Regulace využívání mobilních telefonů o přestávkách dítěti v žádném případě neublíží, nijak ho nepoškodí, naopak, má na něj významně pozitivní vliv. Poskytne dítěti to, co mu neposkytne ani rodina, ani technologie - především možnost socializovat se mezi vrstevníky v přímé interakci (a s tím související sadu dovedností - schopnost řešit konflikt, budovat a rozvíjet opravdová přátelství, pracovat s emocemi, ovládat své jednání a chování, zkoušet nové příležitosti, přestupovat pravidla a nést za to odpovědnost, umět argumentovat apod.).

Pro E-Bezpečí
Kamil Kopecký, René Szotkowski

Poznámka: V textu komentáře pracujeme s výsledky výzkumných zjištění, které se vlivem přestávek na děti zabývají a které potvrzují naše závěry. Podrobnosti naleznete na Edutopii: <https://www.edutopia.org/article/research-tested-benefits-breaks>.